

**Rechtspositie en veiligheid
van jongeren in
BJ Brabant, locatie Grave**

Locatierapport

Inspectie Jeugdzorg

Utrecht, mei 2011

Samenvatting

De Inspectie Jeugdzorg voert haar stapsgewijs toezicht uit bij alle instellingen voor gesloten jeugdzorg, maar niet bij alle locaties van deze instellingen. Verder houdt de inspectie ook rekening met eerder toezicht dat bij een instelling is gedaan in verband met de toezichtlast.

De inspectie wil echter wel zicht krijgen of houden op deze locaties en weten hoe het is gesteld met de rechtspositie van de jongeren en de veiligheid binnen de locatie.

De inspectie vindt de rechtspositie zo belangrijk omdat de jongeren die in de gesloten jeugdzorg verblijven tegen hun wil in hun rechten kunnen worden beperkt. Omdat het gaat om jongeren die een risico kunnen vormen voor zichzelf en/of voor anderen is ook de veiligheid van groot belang.

In dit toezicht gaat het om BJ Brabant, locatie Grave. De inspectie heeft BJ Brabant in 2009 al op de locatie Deurne onderzocht en beperkte daarom het toezicht op de locatie Grave tot een onderzoek naar de praktijk op de meest basale indicatoren.

In dit rapport geeft de Inspectie Jeugdzorg antwoord op de vraag in hoeverre de onderzochte locatie de rechtspositie en de veiligheid van de jongeren in beleid en praktijk voldoende heeft geregeld.

De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg op operationeel niveau dienen te functioneren. 'Operationeel' wil zeggen dat de medewerkers in de locatie het beleid kennen en er in de praktijk naar handelen.

Het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg luidt dat BJ Brabant, locatie Grave de rechtspositie en de veiligheid van jongeren *voldoende* heeft geregeld. De locatie scoort alle 10 indicatoren 'operationeel' en voldoet daarmee aan de verwachtingen van de inspectie.

BJ Brabant, locatie Grave komt positief uit het onderzoek wat betreft de volgende punten:

- Vrijheidsbeperkende maatregelen
- Begeleiding en toezicht
- Risicotaxatie verlof
- Toegang vertrouwenspersoon/ klachtregeling.

De inspectie heeft een tweetal aandachtspunten benoemd:

- Ga na of maatregelen zoals kamerinspectie en beperking van bezoek, telefoon en post nog steeds van toepassing moeten zijn op jongeren die in de laatste fase van hun behandeling zitten.
- Jongeren kunnen het als drempel ervaren dat zij een klachtenformulier aan een pedagogisch medewerker moeten vragen, op het moment dat zij een klacht bij de klachtencommissie willen indienen. De inspectie verwacht dat de instelling deze mogelijke drempel voor de jongeren wegneemt.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 Rechtspositie en veiligheid jongeren in BJ Brabant, locatie Grave	9
Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen	13
Bijlage 1 Beoordelingskader	15

Hoofdstuk 1 Inleiding

De Inspectie Jeugdzorg voert haar stapsgewijs toezicht uit bij alle instellingen voor gesloten jeugdzorg, maar niet bij alle locaties van deze instellingen. Omdat sommige instellingen meerdere locaties hebben met een behoorlijke omvang, wil de inspectie wel zicht krijgen of houden op deze locaties en weten hoe het is gesteld met de rechtspositie van de jongeren en de veiligheid binnen de locatie.

De inspectie vindt de rechtspositie zo belangrijk, omdat de jongeren die in de gesloten jeugdzorg verblijven tegen hun wil in hun rechten kunnen worden beperkt. Omdat het gaat om jongeren die een risico kunnen vormen voor zichzelf en/of voor anderen is ook de veiligheid van groot belang.

Dit toezicht is uitgevoerd bij BJ Brabant, locatie Grave. De inspectie heeft BJ Brabant in 2009 al op de locatie Deurne onderzocht¹ en beperkte daarom het toezicht op de locatie Grave tot een onderzoek naar de praktijk op de meest basale indicatoren. De instellingen BJ Brabant en Tender bieden samen op vier locaties gesloten jeugdzorg onder de naam Paljas Plus. De Paljas Plus locaties van BJ Brabant zijn in Deurne en Grave, die van Tender in Oosterhout en Kortgene. Het beleid van Paljas Plus voor de gesloten jeugdzorg is in 2009 door de inspectie getoetst bij het onderzoek naar de rechtspositie van jongeren op de locatie in Deurne. Dit beleid heeft de inspectie als voldoende beoordeeld.

BJ Brabant, locatie Grave biedt sinds 1 januari 2010 gesloten jeugdzorg voor jongens en meisjes. De capaciteit is 40 plaatsen, verdeeld over vier gemengde groepen. Op het moment van onderzoek van de inspectie waren 32 van de 40 plaatsen bezet.

Het onderzoek is uitgevoerd op 6 april 2011 door twee inspecteurs en bevatte de volgende onderdelen:

- rondleiding over de locatie;
- interview met twee jongeren;
- interview met twee pedagogisch medewerkers;
- analyse digitale cliëntendossiers;
- interview met behandelcoördinator en teamleider.

De inspectie heeft de resultaten van het onderzoek teruggekoppeld aan de directie.

In dit rapport geeft de Inspectie Jeugdzorg antwoord op de vraag in hoeverre de locatie de rechtspositie en de veiligheid van de jongeren in beleid en praktijk voldoende heeft geregeld. De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg op operationeel niveau dienen te functioneren. 'Operationeel' wil zeggen dat de medewerkers in de locatie het beleid kennen en er in de praktijk naar handelen.

¹ December 2009, Inspectie Jeugdzorg, Instellingsrapport: De rechtspositie van jongeren in BJ Brabant Paljas Plus, Stap 1 van het stapsgewijs toezicht op basis van het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg.

De inspectie vraagt de instelling of het concept-rapport feitelijke onjuistheden bevat. Na verwerking van de feitelijke onjuistheden stelt de inspectie de rapportage vast. Nadat de inspectie de rapportage heeft vastgesteld, biedt zij deze aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aan en aan de instelling en locatie zelf. De inspectie plaatst het vastgestelde rapport op haar website.

Leeswijzer

In *hoofdstuk 2* staan de oordelen van de Inspectie Jeugdzorg per indicator. Waar nodig is een oordeel toegelicht.

In *hoofdstuk 3* staat het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg.

In *bijlage 1* staat het beoordelingskader van het toezicht.

Hoofdstuk 2 Rechtspositie en veiligheid jongeren in BJ Brabant, locatie Grave

Dit hoofdstuk is gewijd aan de bevindingen van het toezicht. Deze staan in een tabel met indicatoren. Daarna volgt een toelichting op het oordeel.

De scores per indicator zijn weergegeven in een driepuntsschaal. Deze scores houden in:

- afwezig: er is geen beleid of het aanwezige beleid is zo onvolledig, onduidelijk of inadequaat dat het beleid de medewerkers van de instelling geen informatie geeft die hen kan leiden;
- aanwezig: er is volledig, duidelijk en adequaat beleid, dat de medewerkers van de instelling voldoende informatie geeft die hen kan leiden;
- operationeel: het beleid is aanwezig én de medewerkers in de instelling kennen het beleid en handelen ernaar.

De inspectie verwacht voor elke indicator een score operationeel. In bijlage 1 staat per indicator een omschrijving van de score operationeel.

Scores per indicator

criterium De instelling heeft de rechtspositie en de veiligheid van jongeren voldoende geregeld	Afwezig	Aanwezig	Operationeel
Indicatoren			
<i>Vrijheidsbeperkende maatregelen:</i>			
Welke vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden toegepast			✓
Wanneer vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden toegepast			✓
Wie vrijheidsbeperkende maatregelen mogen toepassen			✓
Hoe medewerkers bij toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen dienen te handelen			✓
Instemming gedragswetenschapper bij toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen			✓
Toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen specifiek per jongere			✓
Toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen door getrainde en geïnstrueerde medewerkers			✓
<i>Begeleiding en toezicht: inhoud en wanneer</i>			✓
<i>Risicotaxatie verlof en buitenactiviteiten structureel mbv instrument</i>			✓
<i>Toegang tot vertrouwenspersoon/ klachtregeling</i>			✓

Toelichting

Vrijheidsbeperkende maatregelen

De medewerkers en de jongeren zijn op de hoogte van de maatregelen, die de vrijheid van de jongeren beperken en de medewerkers weten wanneer ze maatregelen mogen toepassen en hoe ze de maatregelen toe moeten passen. Zowel de medewerkers als de jongeren weten dat maatregelen alleen mogen worden toegepast wanneer deze in het hulpverleningsplan zijn opgenomen of in noodsituaties. De geïnterviewde jongeren gaven aan dat de maatregelen regelmatig met hen besproken worden. Ook wanneer de behandelcoördinator bijvoorbeeld maatregelen schrapt uit of toevoegt aan hun hulpverleningsplan.

Direct bij binnenkomst van een jongere in Grave vindt een overeenstemmingsgesprek plaats. Bij dit gesprek zijn de jongere, de ouders, de gezinsvoogd, de mentor en de behandelcoördinator aanwezig. Tijdens dit gesprek wordt het eerste hulpverleningsplan, waarin de wettelijke maatregelen zijn opgenomen, besproken en door de behandelcoördinator vastgesteld. De behandelcoördinator motiveert per maatregel waarom de maatregel wel of waarom deze niet toegepast mag worden op de betreffende jongere. In het eerste hulpverleningsplan zijn dit nog alle maatregelen, tenzij uit voorinformatie duidelijk is dat een bepaalde maatregel niet nodig is. In het vervolg van de behandeling worden de maatregelen binnen zes tot acht weken door de behandelcoördinator aangepast. Voor de meeste jongeren betekent dit dat er maatregelen afdaan (vooral de ingrijpende maatregelen afzonderen in de afzonderingsruimte en vastpakken en vasthouden), maar bij sommige jongeren kan het juist nodig zijn om een maatregel aan het hulpverleningsplan toe te voegen.

In het digitale registratiesysteem IJza is onder het hulpverleningsplan een apart tabblad 'beperkende maatregelen' opgenomen. Daarin was voor de inspectie zichtbaar dat de maatregelen per jongere verschillende keren gemotiveerd door de behandelcoördinator waren aangepast. Het aanpassen van de maatregelen kan tijdens de periodieke hulpverleningsplan- en modulaire werkplanbesprekingen, maar gebeurt ook tussendoor.

In 2010 hebben alle medewerkers de training fysieke weerbaarheid gevolgd. Hierbij ging het zowel om de-escalierend handelen als het daadwerkelijk toepassen van de maatregelen vastpakken en vasthouden en afzonderen. De inspectie heeft gesproken met medewerkers die begin 2010 de training hadden gevolgd en daarna geen herhalingstrainingen hebben gekregen. De inspectie heeft daarvan aangegeven dat ze dit te lang geleden vindt. De medewerkers gaven zelf ook aan dat ze behoefte hadden aan een herhalingstraining. Op het moment van het onderzoek was inmiddels een aantal medewerkers getraind om de herhalingstrainingen te gaan verzorgen en ook de data van de herhalingstrainingen waren ingepland. De eerste herhalingstrainingen zijn gestart in april 2011. Naast deze herhalingstrainingen is het de bedoeling dat de medewerkers in de teams tijd inruimen om te oefenen. Nieuwe medewerkers mogen niet fysiek ingrijpen zolang zij de training fysieke weerbaarheid niet hebben gevolgd.

De medewerkers leggen de nadruk op de-escalierend handelen en kiezen wanneer het toch op bijvoorbeeld afzondering aankomt steeds voor de minst ingrijpende maatregel. Eerst wordt

geprobeerd een jongere zelfstandig naar zijn kamer te laten gaan, wanneer dat niet lukt kan een jongere worden vastgepakt en vastgehouden. Ook dan wordt gekeken of een jongere nog naar zijn kamer kan of dat de afzondering in de afzonderingsruimte de beste optie is.

Wanneer er een incident heeft plaatsgevonden en/of de medewerkers hebben een maatregel op een jongere toegepast, dan doet de pedagogisch medewerker een incidentmelding via de incidentenmodule op het intranet van BJ Brabant. Per maatregel is er een apart format dat de pedagogisch medewerker invult. De teamleider en de behandelcoördinator ontvangen hiervan een afschrift. De teamleider checkt of de melding volledig is, de behandelcoördinator bekijkt de melding inhoudelijk en bepaalt hoe er verder gehandeld dient te worden.

De toegepaste maatregelen worden besproken in de teamvergadering. Verder worden de maatregelen besproken in de clusteroverleggen, waarbij de teamleiders en behandelcoördinatoren van de gesloten groepen uit Deurne en Grave aanwezig zijn. De medewerkers geven aan dat de laatste tijd veel minder incidenten en alarmsituaties plaatsvinden dan na de start van de locatie Grave in 2010. Dit is ook terug te zien in bijvoorbeeld het aantal afzonderingen, dat de laatste tijd behoorlijk is afgenomen.

De inspectie heeft BJ Brabant als aandachtspunt meegegeven om na te gaan of maatregelen zoals kamerinspectie en beperking van bezoek, telefoon en post nog steeds van toepassing moeten zijn op jongeren die in de laatste fase van hun behandeling zitten.

Begeleiding en toezicht

Vanuit hun kantoor hebben pedagogisch medewerkers zicht op de jongeren. Er is altijd minimaal één pedagogisch medewerker bij de jongeren aanwezig. Wanneer één pedagogisch medewerker op kantoor zit dan is de ander op de groep. De pedagogisch medewerkers begeleiden de jongeren ook van en naar school. Verder zijn er twee preventiemedewerkers beschikbaar voor de vier groepen, die voor ondersteuning kunnen worden ingezet. Deze preventiemedewerkers hebben net als de pedagogisch medewerkers de training fysieke weerbaarheid gevolgd.

's Nachts zijn de jongeren op hun kamer. De deuren van de slaapkamers van de jongeren kunnen niet op slot. Op alle gangen hangen camera's met bewegingssensoren. De nachtwakers, die 's nachts wakker zijn en waken, zien het op hun scherm als een jongere zijn kamer verlaat. Jongeren weten dit en geven ongevraagd aan dat de nachtwakers 's nachts alles zien wat er gebeurt. Verder zijn er 's nachts twee pedagogisch medewerkers als slaapdienst aanwezig. Zij worden door de nachtwakers gewekt als dat nodig is.

Risicotaxatie verlof

Een vast onderdeel van het verlofplan is de risicotaxatie. De behandelcoördinator schat op basis van een aantal vaste criteria de risico's rond het verlof van een jongere in. Vaste criteria zijn onder andere: risico op onttrekking, nakomen afspraken, agressief gedrag, spanningen woon- en leef sfeer, meewerken drugsbeleid en betrouwbaarheid verlofadres. Op basis van deze vaste criteria bepaalt de behandelcoördinator of een jongere op verlof mag. Net als bij de maatregelen wordt het verlofplan en daarmee de risicotaxatie tijdens de periodieke hulpverleningsplan- en

modulaire werkplanbesprekingen aangepast. Indien er aanleiding voor is, voert de behandelcoördinator ook tussentijds een nieuwe risicotaxatie uit. Tijdens de behandeling van een jongere voert de behandelcoördinator een aantal keer een nieuwe risicotaxatie uit. De inspectie heeft dit in de door haar onderzochte digitale verlofplannen in IJza teruggezien. Bij een aantal jongeren namen de risico's rond hun verlof duidelijk af.

De jongeren weten dat er naar de risico's rondom hun verlof gekeken wordt. De risico's worden ook besproken met de jongere zelf. Daarnaast bespreekt de mentor na afloop van ieder verlof het verlof met de jongere. Ook neemt de mentor contact op met de ouders over hoe het verlof verlopen is.

Toegang tot de vertrouwenspersoon/ klachtregeling

De vertrouwenspersoon komt één keer per drie weken op de groep. Op de groepen hangt informatie, een briefje met haar naam, telefoonnummer, emailadres en de data waarop ze langskomt. De jongeren kennen de vertrouwenspersoon en weten dat ze gebruik kunnen maken van de vertrouwenspersoon als ze dat willen.

De jongeren hebben rechtstreekse toegang tot de klachtencommissie. Wanneer jongeren een klachtenformulier willen dan krijgen ze dit van de pedagogisch medewerkers. De jongeren kunnen het klachtenformulier weer inleveren bij de pedagogisch medewerker, maar ze mogen de klacht ook zelf opsturen. Op het terrein is geen centrale brievenbus van de klachtencommissie aanwezig. De pedagogisch medewerkers staan positief tegenover de mogelijkheid van jongeren om een klacht in te dienen en wijzen jongeren ook op deze mogelijkheid.

De jongeren moeten een klachtenformulier vragen aan een pedagogisch medewerker. Hoewel de jongeren aangeven dat de pedagogisch medewerkers hier niet moeilijk over doen, kunnen de jongeren dit toch als een drempel ervaren bij het indienen van een klacht. Dit is voor verbetering vatbaar.

Hoofdstuk 3 Eindoordeel

In dit hoofdstuk oordeelt de Inspectie Jeugdzorg in hoeverre de locatie de rechtspositie en de veiligheid van jongeren voldoende heeft geregeld.

Het eindoordeel van de inspectie luidt dat BJ Brabant, locatie Grave de rechtspositie en de veiligheid van jongeren voldoende heeft geregeld.

De instelling scoort alle 10 de indicatoren 'operationeel' en voldoet daarmee **voldoende** aan de verwachtingen van de inspectie.

BJ Brabant, locatie Grave komt positief uit het onderzoek wat betreft de volgende punten:

- Vrijheidsbeperkende maatregelen
- Begeleiding en toezicht
- Risicotaxatie verlof
- Toegang vertrouwenspersoon/ klachtregeling

Aandachtspunten

De inspectie heeft in hoofdstuk 2 een tweetal aandachtspunten benoemd:

- Ga na of maatregelen zoals kamerinspectie en beperking van bezoek, telefoon en post nog steeds van toepassing moeten zijn op jongeren die in de laatste fase van hun behandeling zitten.
- Jongeren kunnen het als drempel ervaren dat zij een klachtenformulier aan een pedagogisch medewerker moeten vragen, op het moment dat zij een klacht bij de klachtencommissie willen indienen. De inspectie verwacht dat de instelling deze mogelijke drempel voor de jongeren wegneemt.

Bijlage 1 Beoordelingskader

Heeft de instelling de rechtpositie en de veiligheid van jongeren in de praktijk voldoende geregeld?

<i>Indicator</i>	<i>Operationeel</i>
Vrijheidsbeperkende maatregelen: welke	De medewerkers weten welke maatregelen mogen worden toegepast en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: wanneer	Medewerkers weten wanneer de maatregelen mogen worden toegepast en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: wie	Medewerkers weten wie de maatregelen mag toepassen en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: hoe	Medewerkers weten hoe (volgens welke procedures) zij dienen te handelen bij maatregelen en noodsituaties en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: instemming gedragswetenschapper	Medewerkers weten dat de instemming van de gedragswetenschapper nodig is en hoe en in welke vorm deze verkregen moet worden. Zij passen geen maatregelen toe zonder deze instemming.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: maatregelen specifiek per jongere	De gedragswetenschapper zorgt ervoor dat hij steeds betrokken is bij beoordeling en instemming. Medewerkers weten dat ieder behandelplan specifieke maatregelen benoemt. Zij noemen per behandelplan specifieke maatregelen en passen alleen deze maatregelen toe wanneer er maatregelen nodig zijn. Zij informeren de jongeren hierover.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: Training en instructie	1. Voorkomen: Medewerkers weten hoe zij moeten werken aan het voorkómen van incidenten en handelen daarnaar 2. Toepassen: Medewerkers zijn getraind en geïnstrueerd in het toepassen van maatregelen. 3. Nazorg: Medewerkers weten dat en welke nazorg zij bij incidenten moeten geven en handelen daarnaar.
Begeleiding en toezicht: inhoud en wanneer	Medewerkers weten wat begeleiding en toezicht inhoudt en wanneer er begeleiding en toezicht is en handelen daarnaar.
Risicotaxatie	Medewerkers taxeren de risico's rond verlov en buitenactiviteiten. Zij doen dat structureel met behulp van een instrument.
Toegang tot klachtregeling/ vertrouwenspersoon	Medewerkers weten dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de klachtencommissie en de vertrouwenspersoon, informeren de jongeren hierover zo nodig en stellen hen hiertoe in staat.